

NYELVJÁRÁSI SZÖVEGEK CIKOLASZIGETRŐL

OCSÁK MIKLÓS

Nyelvjárásgyűjtéssel azóta foglalkozom, amióta felvettek a szegedi József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karára. Szakdolgozatomat is Cikolasziget nyelvjárásból készítem. Cikolasziget Szigetköz északnyugati részén található kisközség. Magam is ismerem és beszélem a falum nyelvjárást, és ez megkönnyíti munkámat. Az itt közölt szövegek csak töredékét alkotják a rendelkezésemre álló anyagnak, melynek tájszóiból szeretnék egy kis szójegyzéket készíteni.

1.

Krokodiltó

Valamikor — ha nem izzót igaz, de úgy mesélik — Bárán, ez vót itten egy nagy birtoknak a bírlője. Esz hasznát a közbirtokossági vadászterületét. Éreföl, hogy a vadakat senni nē zavarja a zerdőbe, ęty krokodil kerűt be a tóba, ahun valamikor duna ('vız') vót. Áraföl, hogy a nıpeket męgrímısszık, eszt híresztětık. A gyerekekēt nēm engettık a Dunáro fürünni, háthę ěkapkoggya a gyerekekēt. Nagy vadásztársoság gyűtt össze, hogy ěmēnnnek, osztán agyonlővik a krokodilt. Persze nagy fölfegyverközıssē mēntek a tóba ladikkā egy bekötő csatornán, amit Csákcicsatornánqk hínak. Persze ahogy mēntek egy naccsorda szarvas kerűt elejbējük. A ladikkā ahogy mēntek, a ladıgbú lövődösztık a szarvasokat. Amikor a szarvasok osztán — a többi ěfutott — amit elejtěttek nēm mertek odamēnnıi, mer fıtek a krokodiltı. Męgiscsak bātorságot kaptak, csak kíváncsıjak vótak, hoty hány darab szarvas esett ē. De nēm tutták hovatēnni, mer teli vótak a ladıkok. Akkor ěgyöttek haza, összeszēttika faluba a bátor emberēkēt. Akkor ěmēntek męk két csónagba, hogy ěhozzák a szarvasokıt, nomęg a krokodilt is elő köll kerıttennıi. Debizon a krokodilt nēm taláták sēhun. Akkora ěggyık állította, hogy itt kő neki lēnnıi, a másık aszt monta, hoty talán nincs is, a harmadık aszt, hogy lēhet, hogy más helet keresēt, ěmenekūt. És mivel hogy nēm taláták a krokodilt, męgbátorútak iobban, osztán kesztek mēnnıi vadásznıi a zerdőbe. Szarvas sok vót, hetvennyőcvanas csordák, őzek is, męg rókák.

Elmondta: Takács Károly 57 éves, 1966. I. 25.

2.

Tüzesember

Ėkezgyük eszt a Cvĕkviktorhistóriáját. Odavótam én a kocsmábŕ ěccĕr este kilencszázshúzbá. Osztán gyűttem hazafelé. Paprítĕn ĕvesztĕttem a szíp fapipámŕt.

— Tudod hun van a Paprít?

— Tudom.

Na azon gyűttem köröszttű, osztán ĕveszett a pipa. Ėfogyott ĕty skatula gyufám, de nĕm talátŕm mĕg a pipát. Osztán hazagyűttem lámpáér, mer sajnátŕm a pipámŕt. Lámpáná sĕ talátŕm mĕg, úgyĕveszettá úton. Há mĕgyĕk hazafelé, mĕkcsóválom (a lámpát) így. Naty kerekĕt csinátŕm belűle. Jáccottam vele a zuton. Ėn nĕm tuttam, hogy a Cvĕk Viktor nálunk vót, osztán mĕnt haza mĕglátŕtŕ, hogy én a lámpávú jáccok. Há úgy mĕgijett, hogy egisz hazájik szalatt. Aszitte, hoty tüzesembĕr. Hajénaszt tuttam vóna, hogy minálunk járt, mĕkfuttattam vóna márjátŕlŕnű. Utánŕfutottam vóna.

Másnap röggĕ ágyŕn, kérdijám, hoty hun vótá tĕnnap este. Mondom neki: kocsmábŕ. Hogy nĕm látŕm a tüzesembĕrt, hogy gyűttem haza? Nagyokat ugrát a levegőbe aszmongya. Úgy mĕgijett, hoty hazájik szalatt. Ijettibe bedúta istáló-ajtŕnn. Há mondom: Te bolond iszĕn én vótam az este. Osztán mesĕtem neki. Nĕm hitte el az istenĕr sĕ, hogy én vótam. Hogy az valódi tüzesembĕr vót, mer ugrát a levegőbe.

Elmondta: Jankó Viktor 76 ĕves, 1966. I. 28.

3.

A kecske ĕs a boszorkány

Ėccĕr hun vót, hunnĕm vót, óperenciás tengĕrĕnis túlvót. Ílt ĕgy boszorkán ĕty hĕtytetŕn. Vót neki ĕty kecskéje. A kecske mĕgĕtte a boszorkán ebíggjit. Mĕg-verte a boszorkána kecskĕt. Ėharagudott rá a kecske, othatta. Vígú a kecske ĕmĕnt, de a boszorkán utánŕ vót mindĕhun. Sĕhun helbe nĕm akatt a kecske. No osztán ĕggy alkalommā este lĕtt, a kecske azon aggódott, hun fog most mĕkhányi. A boszorkány is ĕmĕnt haza alunnyi, osztán a kecske bebújott ĕgy rókaligbá. Röggĕ a boszorkán má odatalát korán. A kecske bentvót a rókaligbá mĕg. Híta kija kecskĕt. Osztán kijált a kecske: Nĕm mĕgyĕk ki! Akkorra összesereglett sok álot oda, mera boszorkán nagy ricsajt csinát a lik szájáná. Beszól a róka a kecskének: Ki van a házŕmbá? Osztán kecske kikijabát: Ėn vagyok én, félĕg nyúzott kecske, böki böki szarvámŕ, maj mĕgruglak lábŕmmā. Nĕm mert sĕnki bemĕnni a ligbá. Mĕnt a tŕskĕzdsiznŕ. Boszorkán mĕg akarta fogannyi. Aszmonta a tŕskĕzdsiznŕ, hogy ũcsak jó pízĕr mĕgy be. Boszorkán mĕgígirt mindĕnt a sŕndisznŕnak. Összehúszta magát a tŕskĕzdsiznŕ, begurút. No akkor a kecske mĕgijett, mer mĕgbökte. Kiugrott a ligbű. Boszorkány elkapta a kecskĕt, boszorkánt a farkas, farkast a medve, mevĕta oroslány, a kecske ĕszabadút, a boszorkányt összetíptika álotŕk.

Elmondta: Jankó Viktor 76 ĕves, 1966. I. 28.

4.

Botlófás rít

Valamikor egy igen hatalmas botlófa¹ vót itt. Ęty fűszfaszobrot² leástok, az megílett, abbú keletkezött az a botlófa. Annak a botlófának a közepe üres lett, oszt abba tanyázott ěty hatalmas kígyó. Termíszetēs aszt sēnki nēm tutta megmondanyi, hogy az a kígyó mījen fajta vót, oszt kissebb borjúkat pusztított el. Elmondta: Takács Károly 57 éves, 1966. I. 25.

MUNDARTLICHE TEXTE AUS CIKOLASZIGET

Von

M. OCSÁK

Der Verfasser veröffentlicht hier Texte aus Cikolasziget. Cikolasziget befindet sich auf dem nordwestlichen Teil von Szigetköz (Westungarn). Die Arbeit des Verfassers war dadurch erleichtert, dass er die Mundart von Cikolasziget auch selbst beherrscht.

¹ botlófa: 'olyan fa, amelynek 2—3 évenként levágják, lebontolják minden ágát'. Általában fűz, de lehet egyéb fa is. Vö. NySz. I. 302. l.

² fűszfaszobor; fűszfaszobor: 'oszlop, karó, bot'.